

Onderzoeksrapport Tijd voor Toontje

Samenvatting

Theoretische achtergrond:

Onderzoek in zowel binnen- als buitenland laat zien dat moeders in de vrouwenopvang naast hulp en begeleiding voor henzelf ook behoefte hebben aan hulp en begeleiding voor hun kinderen. Kinderen die traumatische gebeurtenissen hebben meegemaakt, kunnen behoefte hebben aan trauma-gerichte behandelingen om de gebeurtenissen te verwerken. Hierbij kan gedacht worden aan Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy (TF-CBT) en Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR). Als een kind in staat is om over de traumatische gebeurtenissen te praten, is het wenselijk om direct met traumabehandeling te beginnen. Echter kan het zijn dat kinderen die meerdere en langdurige traumatische ervaringen hebben meegemaakt, in een omgeving die juist veilig en verzorgend zou moeten, niet alleen symptomen van posttraumatische stress ontwikkelen. Zij kunnen ook andere problemen ontwikkelen, zoals externaliserende en internaliserende problematiek en aanpassingsproblemen. Deze verscheidenheid aan problematiek kan de start van trauma-gerichte behandelingen bemoeilijken. Daarnaast is het voor trauma-gerichte behandelingen ook een vereiste dat een kind uit de onveilige en chaotische omgeving is gehaald en zich in een veilige, gestructureerde omgeving bevindt. De vrouwenopvang kan een chaotische omgeving zijn. Hierdoor kan afgevraagd worden of de vrouwenopvang de juiste omgeving is om al met trauma-gerichte behandeling voor kinderen te beginnen.

Daarentegen kan de vrouwenopvang wel een plek zijn waar kinderen vaardigheden kunnen aanleren om hun emoties op een positieve en helpende manier te uiten en waarom gewerkt kan worden aan het versterken van de moeder-kindrelatie. In Nederland is het programma Tijd voor Toontje ontwikkeld dat zich richt op het voorkomen/verminderen van de gevolgen van huiselijk geweld. Daarnaast creëert het programma voorwaarden voor een veilige gehechtheid tussen kinderen en moeders.

In het huidige onderzoek is geëvalueerd in hoeverre moeders, kinderen en professionals vinden dat de (sub)doelen van het programma zijn behaald na deelname. Ook is uitgevraagd wat moeders, kinderen en professionals ondersteunende en belemmerende factoren vinden binnen het programma in de vrouwenopvang.

Methode:

De doelgroep voor het huidige project waren alle kinderen tussen de leeftijd van 4 en 10 jaar en hun moeders die het programma hadden gevolgd en professionals die het programma uitvoerden. Er zijn diepte-interviews afgenomen bij 15 moeders, 11 kinderen en 17 professionals. In deze interviews is gevraagd naar de algemene beleving van het programma, waargenomen behaalde doelen van het programma, waargenomen negatieve gevolgen, waargenomen werkzame elementen, ideale omstandigheden om het programma in uit te voeren, behandelintegriteit en barrières. Alle interviews zijn getranscribeerd. De interviews zijn middels Thematische Analyses gecodeerd om patronen van betekenis in de interviews te identificeren. Het coderingsproces is door twee onafhankelijke onderzoekers uitgevoerd. De uiteindelijke concepten zijn besproken met een begeleidingscommissie.

Resultaten:

Uit de interviews bleek dat volgens de respondenten de meeste kind-doelen van het programma behaald worden: het ervaren van fysieke en emotionele veiligheid in het programma, leren over het belang van fijne dingen doen en veilig boos zijn en leren om emoties te reguleren en veilig grenzen aan te geven. Op basis van de interviews is niet duidelijk of de doelen met betrekking tot de loyaliteit van kinderen naar hun ouders behaald zijn, omdat er verschillende ervaringen vanuit de respondenten naar voren kwamen. Daarnaast komt uit de interviews naar voren dat moeders in het

programma bezig waren met emoties, de invloed van hun eigen gedrag en emoties op hun kinderen en het belang van basaal contact en veiligheid. Ook met betrekking tot de doelen voor moeders kunnen vraagtekens geplaatst worden of het thema loyaliteit en het thema over de invloed van huiselijk geweld op hun kinderen goed is overgekomen. Onderzoeksrapport Tijd voor Toontje

Met betrekking tot de tweede onderzoeksvraag zijn meerdere steunende en belemmerende factoren naar voren gekomen. Als steunende factoren van het programma werden de volgende factoren geïdentificeerd: de thema's van het programma, de combinatie tussen structuur en maatwerk, de handpop, de positieve insteek, de laagdrempeligheid, de spelenderwijze van het programma, prettig dat het programma niet te diep ging, actief bezig zijn en de focus op het huidige leven. Als belemmerende factoren werd aangegeven dat professionals te weinig training en supervisie ontvangen en de link tussen het programma en de organisatie nog niet optimaal is. Ook de lage opkomst van de moedergroep, de moeilijkheden wanneer deelnemers een andere taal spraken, het gebrek aan een moment van overdracht tussen ouder en het programma werden bestempeld als belemmerende factoren. Als laatste werden ook enkele negatieve effecten van het programma gezien, zoals de invloed van drukke sessies op kinderen en de boosheid en verdriet bij kinderen wanneer zij juist wel over de nare gebeurtenissen wilden praten.

Discussie:

Er worden meerdere theoretische verklaringen gegeven voor mogelijke redenen waarom de thema's over loyaliteit en de invloed van huiselijk geweld in het programma onvoldoende over lijken te komen op de deelnemers van het programma. Ook wordt ingegaan op de mogelijke verklaringen waarom sommige kinderen na het programma juist verdrietig of boos waren, omdat ze zich niet goed genoeg konden uiten in het programma. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de lage opkomst van moeders in het programma. Enkele sterke en zwakke punten van dit onderzoek worden genoemd en aanbevelingen voor de doorontwikkeling van het programma worden gedaan.

Conclusie:

Uit het onderzoek komt naar voren dat de meerderheid van de doelen van het programma behaald worden volgens de ervaringen van moeders, kinderen en professionals. Uitzondering hierop lijken het doel voor de kinderen om loyaliteit naar beide ouders te mogen ervaren en de doelen voor moeders om zicht te hebben op de impact van huiselijk geweld op hun kinderen en zich bewust te zijn van de loyaliteit van hun kinderen naar vaders. Daarnaast zijn meerdere steunende en belemmerende factoren van het programma volgens de percepties van moeders en professionals geïdentificeerd.